

שו"ת מנחת יצחק חלק א סימן קכא
מקורות

גרות שלא ידוע אם היתה קבלת מצוות כראוי, אם יש לה תוקף.

בנדון גר שאינו צדק.

נשאלתי, איש אחד מקלי הדעת, נשא אשה בחו"ק כדת, ועזב אותה בלא ג"פ, ואינו רוצה בשום אופן לגרשה לפני בית דין כדין תורה, ואחרי התחקות על מהותו, נתודע כי אמו היתה נכרית, ונתגיירה אצל מאן דהו, (כאשר שכיח פה מאז גרי אריות כאלו, שבאו להתגייר באשר דבקו נפשם בישראל להתחתן וכאשר באו לפני ב"ד כשר לקבלם, והב"ד מחמת ראותם שאין כוונתם לשמים, לא רצו לקבלם מצאו להם איש אחד שעשה להם הגירות בעד בצע כסף) ועשה מה שעשה לקרוא עליה שם גירות, ומעולם לא נהגו אמו ובנו, כדת ישראל הכשרים. ובזה יש לדון אם על כל פנים לחומרא משום חומר איסור אשת איש נחשב לגירות הנ"ל, והספק בתרתי, אם קבלת המצות כה"ג נחשב קבלה, והב' מה שהיה שלא בפני בית דין בין הקבלה ובין הטבילה. ואמרתי לברר דבר זה על פי דברי הש"ס ופוסקים.

(א) הנה מה שנוגע לקבלת המצות, ישנן שלשה חילוקים הא' לכתחילה צריכים הודעות המצות בפרטן, ממצות קלות וחמורות המבואר בש"ס יבמות (דף מ"ז), הב', בדיעבד מהני אף קבלת המצות בכללן, ואף ביחד עם הטבילה, ג' אם מתנה חוץ מאיזה מצוה, והנה הדין הא' מבואר ברמב"ם (פי"ד מה' א"ב עד הלכה ו), ובש"ע יו"ד (סימן רס"ח ס"ב וי"ב), והדין הב' מבואר ברמב"ם (פי"ג הי"ז) ובהה"מ שם, ובש"ע (שם סי"ב), והיינו דרך הודעת המצות בפרטן אינו מעכב, אבל קבלת המצות בכללן מעכב, ובפני ב"ד דוקא כדלהלן, ויש לתמוה על הד"מ (שם סק"א), דהעיר על דברי הנמ"י (פ' החולץ) דכתב סברא דרבוותא דאם לא הודיעו אינו מעכב עכ"ל, וכ' ע"ז הד"מ ולקמן בדברי רבינו לא משמע כן, שהרי מעכב אפילו בג' עכ"ל, והוא תמוה דהרי פשיטא שיש לחלק, בין הודעות המצוות בפרטן דאינו מעכב, וקבלת המצוות בכללן דמעכב ובעי ב"ד, ובדיעבד מהני גם כן קבלת המצוות שבשעת טבילה, וכמ"ש בזה בתשובת חמדת שלמה (חיו"ד סימן כ"ט ול'), ומה שיש לתמוה על הנמ"י הנ"ל, הוא דכתב על זה והכי משמע בפ' כלל גדול והיינו דאי' שם, בגר שנתגייר לבין העכו"ם, דהרי התם יכול להיות דהודיעוהו לו מקצת מצוות, רק שלא הודיעוהו לו מצות שבת, דהא לא צריך להודיע לו כל המצוות, והעיר בזה בחידושי הגהות על הב"י שם, אך י"ל כיון דשבת נחשב כבריייתא בין אותן המצות דצריך לפרוט, שיאמר חלל שבת ענוש סקילה, וע"כ אם לא אמרו לו זאת, ראי' שלא פרטו לו כלום, רק בכלל, שיקבל עליו עול מצות, וש"מ דגם זה מהני בדיעבד. והדין הג', דינו מבואר ברמב"ם (שם פי"ד ה"ח), אבל בזמה"ז אפילו קיבל עליו כה"ת כולה, חוץ מדקדוק א', אין מקבלין אותו, ומקורו בש"ס (בכורות ל' ע"ב).

(ב) והנה במה שנוגע לנד"ד, אף דרחוק לומר שפרט לה המצות המבוארים בש"ס ופוסקים, אך גם לומר שאמר לה שאין מוכרחים לקיים כל המצוות, אין סברא דמדוע יאמר לה זאת, ובפרט דכפי הנודע, גרים כאלו יסובבו עפ"י רוב, לכמה בתי דינים, ומחמת שלא רצו לקבלם ילכו למק"א, ומקבלים עליהם בפה (ולא בלב, עפ"י רוב) כל מה שיאמרו להם, ובודאי גם מהנ"ל לא שאלה להקל מעליה המצות, רק לקבלה לגרות כמובן, ובזה יש לחוש דהוי עכ"פ קבלה בדרך כלל, קודם הטבילה, או בשעת טבילה, לפני האשה העומדת שם.

(ג) אולם מצד נדון הב' הנ"ל, הרי הוא הלכה פסוקה בש"ע (יו"ד סימן רס"ח) ומקורו בש"ס יבמות שם, דכל עניני הגירות בין להודיעו המצות לקבלם, בין המילה, ובין הטבילה, צריך שיהיה בג' הכשרים לדון עיי"ש, וכדי לבוא לביאור הדין בדיעבד, היכא דלא היה בפני ב"ד, אקדים דין ב"ד בגמר דין.

(ד) בהגהת אשרי פ"ק דסנהדרין (דף ו') איתא, ג' שישבו לדין וסילק האחד את עצמו, קודם שידע היכן הדין נוטה, אין השנים יכולין לגמור הדין, והובא בש"ע חו"מ (סימן ח"י סעי' ד'), וכתב ע"ז הש"ך (ס"ק ה'), היינו בשאינם יודעים להיכן הדין נוטה, אבל אם יודעים יכול להסתלק והם יגמרו, ועב"ח (סי' י"ב), עכ"ל, וכן איתא בד"מ (סימן י"ב), ובהגהות דרישה ופרישה פקפק, דיש לחוש דלמא חזי טעמא ויחזרו ב' בהן עיי"ש, ובש"ע דילג תיבות קודם שידע היכן הדין נוטה, כנראה גם כן דס"ל, דבכל אופן אין יכולין לגמור הדין, כמ"ש התומים שם, והנתיבות כתב, על דברי הש"ך, ולבבי לא כן ידמה, דהא מדקתני ד"מ דנין ביום וגומרין בלילה, ולמד זה מקרא, משמע דאי לאו קרא, אפילו ג"ד = גמר דין = היה אסור בלילה, אם כן כיון דקתני ד"מ בשלשה ולא קתני דגומרין בשנים, משמע דאף הגמ"ד בעי שלשה, וכ"פ בתומים וכן עיקר, ע"כ, ובתומים כתב, דאף הב"ח כ"כ רק להאז"ז, דס"ל דידעי היכן הדין נוטה הוי גמר דין, אבל למאי דקיי"ל (בס"י י"ב סעי' ב') כרש"י, דגמ"ד, באומרים איש פלוני אתה זכאי וכו', ליתא להך דינא ע"כ, וש"מ דגמ"ד בעי שלשה.

(ה) וכן מוכח בתשו' נוב"י תנינא א"ע (סימן קי"ד), במה שרוצה להוכיח דגט בעי ב"ד, וכתב, שאף שמצינו בש"ע מתיר בדיעבד בלילה, היינו משום שאף לו יהיבנא דהוי דין, מכל מקום אולי דינו כגמר דין עיי"ש, ובכ"ז רצונו לומר דבעי ב"ד, אף דהוי כגמר דין.

ועל כן צ"ע דברי הפרישה ביו"ד (סימן רס"ח ס"ק כ') והטו"ז והש"ך שם (ס"ק ט'), דכתבו, בטעם אותן שסוברים לחלק בגר, בין קבלת המצות דצריכי ב"ד של שלשה, ובין הטבילה, דאינו מעכב בדיעבד, אם לא ה' בפני שלשה, משום דטבילה הוא כגמר דין, ומשוו בזה דין לילה וב"ד, ולפי הנזכר זה ניחא לענין לילה, ולא לענין ב"ד, דלא שמעינן שיהיה חילוק בין תח"ד לגמ"ד לענין ב"ד.

(ו) אמנם בהתחקות על שרשי הדברים, אשר דברי הפרישה והטו"ז וש"ך שם לקוחים, נראה אחרת, והוא בדברי התוספות והרא"ש יבמות (דף מ"ו), וז"ל הרא"ש שם, הא דבעינן שלשה, היינו לקבלת המצות, אבל לא לטבילה וכו', וי"מ כיון שידוע לכל שטבילה, כאלו עומדים שם דמי, ומיהו קשה, שטבילת נדה בלילה, ולקמן אמרינן דאין מטבילין גר בלילה, ותירץ רבינו מאיר ז"ל מדלא קאמר אין מטבילין גר בלילה מ"ט משפט כתיב ב', כדאמר גר צריך שלשה משפט כתיב ב', אלמא דלא גמרינן לי' ממשפט, דאין לו דין משפט אלא לענין גוף הדבר שצריך שלשה, אבל לא לזמן הטבילה וכו', ולילה לא הוי אלא מדרבנן, ולכתחילה הוא דלא, הא דיעבד שפיר דמי, א"נ קבלת מצות הוי כתחלת דין, וטבילה הוא כגמר דין דהויא אפילו בלילה, ומדרבנן הוא דבעינן ביום לכת', עכ"ל, הרי מוכח מדברים אלו, דהר"מ והא"נ, באו לישב דברי הי"מ דס"ל דצריך ב"ד גם לטבילה, ואמאי כשר בלילה, ועל זה חלקו בין דין בי"ד לדין לילה בטבילה, הר"מ מטעמו, והא"נ מטעמו, אבל לא לומר שמטעם דהוי כגמר דין נאמר גם כן דאין צריך בית דין.

(ז) וכן מוכח מדברי הה"מ, דכתב על דברי הרמב"ם (פי"ג מה' איסורי ביאה ה"ו), והואיל הדבר צריך ב"ד אין מטבילין אותו בשבת ולא ביו"ט ולא בלילה, ואם הטבילוהו ה"ז גר, וכתב ע"ז ה"ה, וכבר הכריע הריטב"א ז"ל, כדעת רבינו, דטבילה בדיעבד כגמר דין דמיא וכן עיקר ע"כ, אף דלענין ב"ד, כתב הרמב"ם (בה"ז), טבל בינו לבין עצמו, ונתגייר בינו לבין עצמו, ואפילו בפני שנים אינו גר, ומשום דקיי"ל דשנים שדנו אין דיניהם דין, כמ"ש ה"ה שם, הרי הא דהוי כגמ"ד לא מועיל לענין הטבילה בדיעבד בפני שנים.

ואף לפי מה שכתב בתשובת חמדת שלמה יו"ד (סימן כ"ט), כוונת הרמב"ם, טבל התגייר היינו טבילה וקבלת מצות, ודוקא אם היו שניהם שלא בפני ב"ד מעכב אף בדיעבד והוא כדי להסכים דברי הרמב"ם עם דברי הרי"ף שהשווה יחד בש"ע (שם סעי' ג'), מכל מקום יש חילוק בין ב"ד ללילה בטבילה לשיטת הרמב"ם, דלענין ב"ד ס"ל כהרי"ף דאף בדיעבד לא מנסבינן לי', רק דלא פסלינן לברלי, וראיה מדלא כתב (בהלכה ו') בהדי אינך דביעבד הוי גר, משמע דבזה דהוי בלא ב"ד גרע מבלילה, ולכתחילה לא מנסבינן לי', וע"כ הא דהוי כגמ"ד ל"מ לענין דלא צריך בית דין.

(ח) וחזות קשה ראיתי בש"ע שם, דכתב בזה"ל, ולהרי"ף ולהרמב"ם אפילו בדיעבד שטבל או מל בפני שנים או בלילה מעכב וכו', הרי משהו דעת הרי"ף והרמב"ם לענין טבילה בפני שנים ובלילה, וכמה כירכורין כרכר בת' חמדת שלמה, להשוות דעת הרי"ף והרמב"ם, לענין טבילה שלא בפני ב"ד, ובכל זה לא הועיל לענין לילה, וא"כ כיון דהש"ע תפס שיטת הרי"ף להשוות טבילה בלילה לבפני ב"ד, ודלא כדברי מע"מ על הרא"ש שם והב"ח בשיטת הרי"ף, אלא כדברי הטור בשיטתו, האיך השווה לו דעת הרמב"ם דכתב בפירוש בלילה בדיעבד הוי גר.

ועוד גדלה התימא, כי המחבר בעצמו העתיק (בסעי' ד') לשון הרמב"ם הנ"ל אין מטבילין אותו לא בשבת ולא ביו"ט ולא בלילה, ואם טבל הרי זה גר, והש"ך (בס"ק י"ד) כתב ע"ז, כבר נתבאר דין טבילת גר בלילה בסעי' הקודם, וכנר' רצונו להדגיש להעיר בתרתי, על כפל הדין דלילה, וגם כי במחלוקת תלו', כמבואר בסעי' הקודם, אך לענ"ד קשה ביותר, דזה הסעי' הוא לשון הרמב"ם, וכמ"ש בבאר הגולה ע"ז, לשון הרמב"ם (שם דין ו'), ואיך כתב בסעי' הקודם דעת הרמב"ם באופן אחר, ויסתור עצמו מיני' ובי'.

(ט) וכשנדייק היטב בדברי הטור וב"י, נראה דסעי' ג', הועתק לגמרי מלשון הטור בהוספת תיבת ולהרמב"ם, וסעי' ד' הועתק מדברי הרמב"ם, ועל פי דיוק נראה למ"ד יתירה, דהוה ליה למכתב ולהרי"ף והרמב"ם, ולא ולהרי"ף ולהרמב"ם, וכמו שכתב באורח חיים (סימן קפ"ד ס"א) ולהר"ר יונה והרא"ש, ולא ולהר"י ולהרא"ש, ואם היה נכתב תיבת ולהרמב"ם, קודם סעי' ד', היה מיושב הכל על נכון, וכמו שנכתב לפנינו צע"ג.

ופליאה דעת ממני דברי הב"ח (שם ד"ה ולענין הלכה), דאם לא היה ג' בטבילה מעכב כהרי"ף והרמב"ם והסמ"ג ותי' הראשון דמהר"ם, ודלא כדעת התוספות ותי' אחרון דמהר"ם עיי"ש, דהנה מ"ש דעת התוספות אמנם כן הוא דעת התוספות ביבמות שם (דף מ"ה ע"ב ד"ה מי), אך מ"ש תי' אחרון דמהר"ם, והוא הא"נ שבד' הרא"ש הנ"ל, קשה מאד, דהרי הטעם דהוי כגמ"ד, נכון רק לענין לילה, ולא לענין שלשה כנזכר, וכן איתא בהגהות מרדכי (סוף גיטין) וז"ל, השיב רש"י אף על גב ששליח נותן הגט בפני שלשה, דדמי למשפט, אפי"ה כיון דק"ש דרבנן, יכול ליתנו בלילה, ול"ד לק"ש דעלמא, דהוי תחילת דין והכא הוי סוף דין עכ"ל, ומוכח כן בר"ה (דף כ"ה ע"ב) דאמר שם, דמקודש מקודש כגמר דין דמי', ואפ"ה כשאמר שם סיפא איצטרכא לי', דאין היחיד נאמן על ידי עצמו, דסד"א ד"מ בשלשה, ואם היה מומחה לרבים דן אפילו ביחיד, ה"נ ניקדשי' ביחיד קמ"ל, לא אמר משום דכגמ"ד דמי' ל"צ שלשה, ש"מ דאינו ענין לזה, וכן יש להוכיח מדין עדים ומדין חליצה ואכמ"ל.

(י) ומה דהתוספות שם הוכיחו מהא דטבילה בלילה על דין שלשה, ולא ניחא להו בחילוק המהר"ם והא"נ שבהרא"ש הנ"ל, י"ל דס"ל, דבשלמא אם היה הדין דמטבילין לכתחילה בלילה, היה אפ"ל שפיר דהטעם משום דהוי כגמ"ד או כדברי מהר"ם, אבל כיון דע"כ צ"ל דאין מטבילין לכתחילה בלילה כדברי הש"ס (שם דף מ"ו ע"ב), אם כן לפמ"ש התוס' (שם ד"ה משפט) ובגיטין (דף פ"ח ע"ב ד"ה במלתא), דהא שהי' מקבלים גרים בבבל, ובזה"ז, הוא משום דעבדינן שליחותיהו, ועי' בחו"מ (רס"י א'), ובודאי המה לא נתנו לנו רשות לעשות איסורא להטביל בלילה, ואם כן הוי כבלא ב"ד, ואם מהני בדיעבד ע"כ דגם ב"ד א"צ בטבילה, ומשום דקבלת המצות עיקר, והטבילה אינו אלא גמר דבר, עיין בדג"מ ביו"ד שם, וחילוק יש בין גמר דין ובין גמר דבר והבן.

(יא) וכן י"ל בדברי הסמ"ג בשם בה"ג (הביאו הש"ך ביו"ד שם ס"ק י"ג) דמטבילין גר בשבת, ודלא כהרמב"ם, דס"ל דטבילה צריך ב"ד, ואם כן א"א לחלק בין לכתחילה לדיעבד, דכיון דאסור לכתחילה לא עבדינן שליחותיהו והוי כבלא ב"ד, ולומר דאף בדיעבד לא מהני טבילה, אי אפשר, דהרי מבואר בירושלמי עירובין (פ"ד ה"ה), ר' חונא אמר רנב"י בעא, גר שטבל לאחר שהאיר המזרח, ובשי"ק כתב שם להוכיח מזה

כהסמ"ג דמטבילין אותו בשבת, ודוחק לומר דמיבעיא לי אם עבר וטבל, והא בעינן ב"ד, ואיך יטעו ב"ד בכך עכ"ד, ודבריו צ"ע דהרי בפירוש כתבו הרמב"ם והש"ע, ואם הטבילוהו הרי זה גר, ובש"ע כתב ואם טבל, כנראה דלא ניחא לי לומר דהב"ד הטבילוהו בשבת רק דטבל בעצמו לפני ב"ד, ועכ"פ יש מציאות לדין זה, וכן אפ"ל בירושלמי, אך לדברינו נאמר דהסמ"ג ס"ל דא"א לחלק בזמן דליכא סמוכין, ואף בא"י, עיין תוס' גיטין שם, ורק עבדינן שליחות דקמאי, בין לכתחילה לדיעבד, ואם דיעבד שרי, ע"כ דגם לכתחילה מותר.

וצ"ע בירושלמי דנקט, לאחר שהאיר המזרח, וכה"ג אל' בירושלמי (מגילה פ"ב ה"ג), אך שם בדיוק אומר כן לאחר שהאיר המזרח וקודם נה"ח, עיין במג"א (או"ח רס"י תרפ"ז) ובפמ"ג, אך הכא א"צ לזה, ולכתחילה בודאי בעינן נץ החמה כמבואר במגילה (דף כ' ע"א), והה"ד בכל אלו דאי' (שם ע"ב), עיין בברכ"י (חומ"מ סי' ה'), ושם אי' השקאת סוטה דילף ממשפט מה משפט ביום, עיי"ש, וכן טבילת גר ילפינן ממשפט, ועי' במהש"ק באו"ח שם, וצריך עיון גדול.

ואפ"ל דשאני טבילת גר, דבדיעבד לילה אינו מעכב, ע"כ לא החמירו להמתין עד נה"ח =נץ החמה=, דהוי רק משום אינן בקיין עיין רש"י במגילה (במתניתין שם), ועוד י"ל דמהיכי תיתי יטבילו לכתחלה בשבת, ואך י"ל דטבל לקרין, ומהני גם לענין גר כדאיתא ביבמות שם מי לא טבל לקרין, וזה דרכו ליטבל בצפרא קודם נה"ח, כדי לקרות ק"ש בטהרה וכותיקין, או כר"א דגומרה עם הנץ החמה, כדאיתא במתניתין דברכות (דף כ"ב ע"ב) ירד לטבול אם יכול לעלות ולתכסות ולקרות עד שלא תהא הנץ החמה וכו' עיין שם.

(יב) והנה י"ל טעם הסמ"ג דמטבילין גר בשבת, דאף דאין דנין בשבת, מ"מ נודע פלוגתת הפוסקים בביצה (דף ל"ו ע"ב), ה"ה הר"ת והרמב"ם בפ"י המשניות שם, והג"א מא"ז (פ"ד דסנהדרין) ס"ל דכל היכא דמצוה קעביד, מותר לדון, היכא דליכא עדיף מיני, ודעת רש"י ושאר גדולי הפוסקים דאף על גב דליכא עדיף מיני והוא במקום מצוה, אפילו הכי אין דנים, ועיין בזה בתשובת שבות יעקב (ח"א סימן י"ד) ומובא בשע"ת או"ח (סימן של"ט), וכזה י"ל דעת הסמ"ג דגם בגר מצוה קעביד ושהוי מצוה לא משהינן עיין יבמות (מ"ז ע"ב), ובזה נוכל להוסיף דאף להחולקים על הסמ"ג, מכל מקום הרי מצינו בגירות דהוי גר מדאו' ולא מדרבנן, או מדרבנן ולא מדאורייתא, או מטעם שוי אנפשיה חתיכא דאיסורא צריך גירות עו"ה, מדאורייתא ולא מדרבנן, כגון להרי"ף בטבל בפני ב' דלא נהגינן בי' מנהג גר עד דטביל בפני ג', מדרבנן ולא מדאורייתא, כגון לשיטת הב"ח לרש"י בגר שלא מל וטבל בפני ג', דלא הוה גר מה"ת ומדרבנן הוה גר כדלהלן ושו"י אנפשיה חתוכה /חתוכה/ דאיסורא באומר נתגיירתי ביני לב"ע וכד' התוס' ביבמות (שם מ"ז ע"א ד"ה נאמן), אבל זה אינו מועיל להקל עליו, ואם כן לפי המבואר בתשו' רעק"א (סימן קכ"א) בסופו, (בקצת דפוסים הוא במפת' שם) דלא יפה עושים שמחזיקים שפחה נכרית שמחזקת עצמה להתגייר, ונוהגת בכל דבר כישראלית ממש, דמצוה זו עבירה היא, דשבתת בשבת לשם שבת, והוא אסורה לעשות כן דבן נח ששבת חייב מיתה, וראוי' למחות בזה, או שתטבול לשם גירות או שתעשה איזה מלאכה בשבת עכ"ד, וגם בהשמטות חזר להחזיק דין הנ"ל לדחות ד' הפנים יפות, דיום ולילה לא ישבותו, ר"ל היום והלילה שלאחריו וממילא אפשר לעשות מלאכה בע"ש ובמ"ש, אלא דגם בזה הלילה הולכת אחר היום שלאחריו, וצריך למחות כנ"ל, ואם כן כמו בכה"ג דהוי גר לחומרא ולא לקולא מדאורייתא, או מדרבנן, האיך לדיינו דינא להאי דינא, יעשה מלאכה בשבת או לא יעשה, וע"כ מן ההכרח לטבול להיות גר כדבעי, וי"ל דכ"ע מודים בזה, דכה"ג מותר לטבול בשבת דאם לא כן יעשה איסור מ"נ באותו שבת, ויהיה מיושב בזה מה שהעיר בגליון הש"ס שם לפי מה שכתבו התוס' (דף מ"ה ע"ב ד"ה ליקני) וריטב"א, דכל שלא היה ראוי לקנות שבתה בית השמשות כגון למעלה מי' קונה שבתה בשבת ע"ש, א"כ כאן דביה"ש לא הוי גר קונה שבתה בשבת לאחר שטבל עכ"ד, די"ל דהירושלמי מיירי באופן דל"ה גר רק מחמת שאחד"א, ואם כן הרי ראוי לקנות שבתה דהוי גר ביה"ש, רק משום דש אחד"א לא קנה, ובזה איבעי' דאפשר דדומה לישן, די ש תקנה בטבילה.

(יג) וצ"ע קצת הא דאיתא בסנהדרין (דף פ"ח ע"ב) דב"ד הגדול היו יושבין מתמיד של שחר עד תמיד של בין הערבים, ובשויו"ט היו יושבין בחיל, ובתוספתא אי' שהיו יושבין בביהמ"ד שבהר הבית וכמו שכתב הרמב"ם (פ"ג מה' סנהדרין ה"א), והטעם פירש"י שלא יהיו נראים כיושבים בדין, שבלשכת הגזית היו דנין, ועיין בכ"מ, והלא תמיד של שחר היה בעמוד השחר כמבואר (ביומא פ"ג), ודינין דאין מתחילין בלילה מה"ת מקרא, וכמבואר ברמב"ם (שם ה"ג), ובודאי יש להמתין עד נץ החמה כמו כל אלו שבמסכת מגילה שם, ואמאי לא חשו שיהיו נראין כיושבין בדין מעמוד השחר, וכמו בשבת ויום טוב, ויש ליישב וק"ל.

(יד) ודאתאן עלה לדינא בנ"ד, דעכ"פ קבלת המצות צריך בפני ג' לעיכובא, ומכל מקום עדיין אנו צריכין למודעי בשיטת הרי"ף, כי יש לספוקי הרבה בשיטתו, וכמו שכתב בת' חמדת שלמה שם, דהגם דבענין לכתחילה מחמיר הרי"ף, דלשיטתו אף בטבילה בלבד שלא בפני ב"ד, לא מנסיבנן ליה בת ישראל, רק לבריה לא פסלינן, מכל מקום יש לומר דזה הדין לדיד' ג"כ בקבלת המצות, דפשטא דלישנא משמע דאין חילוק בין קבלת המצות לטבילה, והיו גרות לחומרא, אך הרמב"ן בחידושו הקשה על הרי"ף מההיא גר דאתי לקמיה דר' יהודה ואמר נתגיירתי ביני לבין עצמי, ואמר ליה נאמן אתה לפסול עצמך, ולא הבנים, לדברך נכרי אתה, וכתב דיש לדחוק שהי' אומר שלא טבל לקריו מעולם, עוד הקשה מקידושין (ס"ב) מי יימר דמזדקקי לי' תלתא עיי"ש, ובת' חמדת שלמה מיישב שפיר קושי' האחרונה.

(ט"ו) אולם צ"ע מאד, מה נענו לרישא דברייתא ביבמות שם דאמר ר' יהודה גר שנתגייר בפני ב"ד ה"ז גר, ביני לב"ע אינו גר, דמשמע אף באופן שהי' כל עניני הגירות, דבב"ד הוי גר, ביני לב"ע אינו גר, ומשמע דאפילו בדיעבד אינו גר, כמ"ש בת' חמדת שלמה שם לדייק כן מדברי הרמב"ם (בפי"ג מהא"ב ה"ז) דכתב, טבל בינו לב"ע, נתגייר בינו לב"ע, ואפילו בפני שנים אינו גר, ומזה הוכיח שיטת הרמב"ם דס"ל דאם הי' הטבילה וקבלת המצות תרווייהו בינו לב"ע, אינו גר אפילו בדיעבד, ואם שיטת הרי"ף לא יהי' כן, קשה מלשון הברייתא דהוי ג"כ הכי, אמנם כפי הנראה ממגדול עוז שעל הרמב"ם שם, שהי' להם גרסא אחרת בד' הש"ס, בזה"ל, ת"ר ושפטתם צדק וכו', מכאן א"ר יהודה גר שנתגייר בב"ד נאמן, בינו לב"ע אינו נאמן וכו' עיי"ש, וא"כ לפי"ז הוא ענין אחר, דמיירי לענין נאמנות, וכעין הברייתא שקודם לזה בש"ס שם, וכתב שם ליישב דברי ר' יהודה שלא יסתרו זא"ז, וגם מעשה שהיה מיירי לענין נאמנות, ומה שנאמן לפסול את עצמו, משום דמעלה עשו ביוחסין, כמ"ש הרמב"ם, ויש לע"ע בזה. ועי' בת' ברית אברהם (א"ע סי' ו' אות ט"ו), מה שפי' דברי ר' יהודה עפ"י שיטת הרי"ף, אשר לפי"ז יתיישב ג"כ קושי' הרמב"ן עיי"ש"ה.

(ט"ז) אכן מדברי הש"ע דכתב שם (בסעי' ג') ולהרי"ף ולהרמב"ם וכו', מוכח דס"ל דאזלי בחדא שיטתא, והרמב"ם ס"ל בבירור דקבלת המצות עכ"פ מעכב אם לא הי' בפני ב"ד כנזכר, וכן יש להוכיח מדבריו (בפ"ז מה' שגות ה"ב) דכתב או נתגייר קטן והוא בין העכו"ם, ובמקורו בד' הש"ס (שבת ס"ח) לא איתא קטן, רק נתגייר, והוא בין העכו"ם, ובתוס' שם כת' גר שנתגייר בין העכו"ם ולא הודיעוהו מצות שבת, דאי נתגייר בינו לב"ע ל"ה גר, ע"כ. ורבינו כדי להמלט מקושי' זו, כתב, שנתגייר כשהוא קטן כמב' בכ"מ ולח"מ שם וכו' ז' איצטריך אם בינו לב"ע גם בדיעבד ל"ה גר, דאם בדיעבד הוי גר, י"ל דנתגייר בינו לב"ע, דהוי גר בדיעבד, וחייב בכל המצות כישראל, וע"כ דל"מ אף בדיעבד, ומדמשהו המחבר דעת הרי"ף להרמב"ם, א"כ מוכח דס"ל דגם הרי"ף ס"ל כן, אולם כבר כתבתי דבאמת דברי הש"ע שם ובסעי' שאח"ז צע"ג, וגם בשיטת הרי"ף במה שנוגע לטבילה יש לו להב"י שיטה אחרת עיי"ש ובב"ח.